53. MEKTUP

٥٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْخَمْسُونَ اِلَى وَاحِدٍ مِنْ مَشَائِخِ النَّوَاحِى فِى جَوَابِ اسْتِفْسَارِهِ بِاَنِّى لَوْ عَبَدْتُ اللّٰهَ يَحْصُلُ لِلنَّفْسِ اْلاِسْتِغْنَاءُ وَاِنْ صَدَرَتْ مِنِّى زَلَّةٌ وَخِلاَفُ الشَّرْعِ تَظْهَرُ النَّدَامَةُ وَاْلاِنْكِسَارُ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ سَأَلْتَ اَنَّهُ اِذَا جَعَلْتُ نَفْسِى فِى مَقَامِ الرِّيَاضَةِ يَعْنِى اشْتَغَلْتُ بِهَا يَظْهَرُ فِى النَّفْسِ اْلاِسْتِغْنَاءُ وَتَزْعُمُ اَنْ لاَ صَالِحَ مِثْلِى وَاِنْ صَدَرَ شَيْئٌ مِنْ خِلاَفِ الشَّرْعِ تَتَخَيَّلُ نَفْسَهَا مُحْتَاجَةً وَمِسْكِينَةً فَمَا عِلاَجُ ذَلِكَ (أَيُّهَا) الْمُوَفَّقُ اِنَّ اْلاِحْتِيَاجَ وَالْمَسْكَنَةَ الصَّادِرَ فِى الشِّقِّ الثَّانِى الَّذِى يُنْبِئُ عَنِ النَّدَمِ نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ وَالْعِيَاذُ بِاللّٰهِ سُبْحَانَهُ لَوْ لَمْ تَظْهَرِ النَّدَامَةُ الَّتِى هِىَ مِنْ شُعَبِ التَّوْبَةِ بَعْدَ ارْتِكَابِ الْمَحْظُورِ الشَّرْعِيِّ وَكَانَتِ النَّفْسُ مُلْتَذَّةً وَمَحْظُوظَةً بِاِتْيَانِ الذَّنْبِ فَاِنَّ اْلاِلْتِذَاذَ بِالذَّنْبِ اِصْرَارٌ عَلَى الذَّنْبِ فَاِنْ كَانَ اْلاِصْرَارُ عَلَى السَّيِّئَةِ الصَّغِيرَةِ فَهُوَ يُوصِلُ اِلَى الْكَبِيرَةِ وَاْلاِصْرَارُ عَلَى الْكَبِيرَةِ دِهْلِيزُ الْكُفْرِ يَنْبَغِى اَدَاءُ شُكْرِ هَذِهِ النِّعْمَةِ الْعُظْمَى لِيَحْصُلَ ازْدِيَادُ النَّدَمِ فَيَمْنَعَ عَنِ ارْتِكَابِ خِلاَفِ الشَّرِيعَةِ قَالَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى "**لَئِنْ شَكَرْتُمْ لاَزِيدَنَّكُمْ**" وَحَاصِلُ الشِّقِّ اْلاَوَّلِ حُصُولُ الْعُجْبِ بَعْدَ اِتْيَانِ اْلاَعْمَالِ الصَّالِحَةِ وَهَذَا الْعُجْبُ سَمٌّ قَاتِلٌ وَمَرَضٌ مُهْلِكٌ يُبْطِلُ اْلاَعْمَالَ الصَّالِحَةَ كَمَا يَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ وَمَنْشَأُ الْعُجْبِ هُوَ اَنْ يُرَى اْلاَعْمَالُ الصَّالِحَةُ مُزَيَّنَةً وَمُسْتَحْسَنَةً فِى نَظَرِ الْعَامِلِ وَالْمُعَالَجَةُ بِاْلاَضْدَادِ فَيَنْبَغِى اِتِّهَامُ الْحَسَنَاتِ وَاَنْ يُظْهِرَ قَبَائِحَهَا فِى النَّظَرِ وَاَنْ يَنْسِبَ اْلاِنْسَانُ نَفْسَهُ وَاَعْمَالَهُ اِلَى الْقُصُورِ بَلْ يَجِدَ مُسْتَحِقًّا لِلطَّرْدِ وَاللَّعْنِ قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ "**رُبَّ قَارِئٍ لِلْقُرْآنِ وَالْقُرْآنُ يَلْعَنُهُ وَكَمْ مِنْ صَائِمٍ لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِهِ اِلاَّ الظَّمَأُ وَالْجُوعُ**" وَلاَ يَتَخَيَّلُ اَنْ لاَ قُبْحَ لِحُسْنِهِ بَلْ لَوْ تَوَجَّهَ اِلَيْهِ قَلِيلاً لَوَجَدَ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ كُلَّهُ قَبِيحًا وَلاَ يُحِسُّ رَائِحَةً مِنَ الْحُسْنِ فَاَيْنَ الْعُجْبُ وَلِمَنِ اْلاِسْتِغْنَاءُ بَلْ يَكُونُ مِنْ عِلَّةِ اسْتِيلاَءِ رُؤْيَةِ الْقُصُورِ فِى اْلاَعْمَالِ مُنْفَعِلاً وَمُسْتَحِيًا مِنْ اِتْيَانِ اْلاَعْمَالِ الْحَسَنَةِ لاَ مُعْجَبًا وَمُسْتَغْنِيًا فَاِذَا حَصَلَ رُؤْيَةُ الْقُصُورِ فِى اْلاَعْمَالِ تَزِيدُ قِيمَةُ اْلاَعْمَالِ وَتَكُونُ حَقِيقَةً بِالْقَبُولِ وَيَنْبَغِى السَّعْىُ

حَتَّى يَحْصُلَ هَذِهِ الرُّؤْيَةُ فَيَتَخَلَّصَ مِنَ الْعُجْبِ وَدُونَهُ خَرْطُ الْقَتَادِ الاَّ اَنْ يَشَاءَ اللهُ
وَطَائِفَةٌ مِنَ الَّذِينَ تَيَسَّرَتْ لَهُمْ رُؤْيَةُ الْقُصُورِ فِى الاَعْمَالِ عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ يَظُنُّونَ اَنَّ
كَاتِبَ الْيَمِينِ مُعَطَّلٌ وَاَنَّهُ لاَ حُسْنَ لَهُ يَكْتُبُ وَكَاتِبَ الشِّمَالِ فِى الشُّغْلِ دَائِمًا وَاَنَّ فِعْلَهُ
كُلَّهُ قَبِيحٌ وَسَيِّئٌ فَاِذَا انْتَهَتْ مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ اِلَى هَذَا الْحَدِّ عُومِلَ مَعَهُ مَا عُومِلَ ﴿ع﴾:
بَلَغَ الْيَرَاعُ اِلَى هُنَا فَتَكَسَّرَا * وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

Nahiye şeyhlerinden birine gönderilmiştir. Açıklanmasını istediği; "Ben Allâh'a ibadet etsem nefsimde başkasına ihtiyaç duymama/istiğnâ hali meydana geliyor. benden şeriata aykırı bir hata sadır olsa nefsimde pişmanlık ve burukluk ortaya çıkıyor" sözünün cevabına dâirdir

Allâh'a hamd ve seçmiş olduğu kullarına selâm olsun.

Kendimi riyâzet makâmına koyduğumda, yani riyâzetle uğraştığımda nefsimde bir istiğnâ hali ortaya çıkıyor ve benim gibi bir sâlih (Kul) yok zannediyorum. Şeriata aykırı bir şey yapsam, kendimi muhtaç ve miskin biri olarak tahayyül ediyorum. Bunun ilacı nedir? diye soruyorsun.

Ey muvaffak olan kimse, sorunun pişmanlıktan söz eden ikinci şıkkındaki muhtaçlık ve miskinlik (hali?) büyük bir nimettir. Allâh korusun, şeriatın yasaklamış olduğu bir şeyi işledikten sonra yapılan tevbenin şubelerinden olan pişmanlık eğer ortaya çıkmamış olsaydı, nefis günahı işlemekten hoşlanmış ve memnuniyet duymuş. Günah işlemekten hoşlanmak kuşkusuz günahta ısrar etmektir. Günah işlemekte ısrar etmek günah küçük de olsa kişiyi büyük günaha götürür. Büyük günahta ısrar ise küfrün başlangıcıdır. Pişmanlığın daha da artması ve böylece şeriata aykırı şeyleri işlemeye engel olması için bu en büyük nimetin *(pişmanlık hali)* şükrünü yerine getirmek gerekir. Allah Teâlâ buyurmaktadır: *"And olsun şükrederseniz elbette size (nimetimi) artırırım..."* (İbrâhîm: 7).

Sorunun birinci şıkkında olan, sâlih amelleri yaptıktan sonra (Nefiste) kendini beğenme/ucub halinin meydana gelmesine gelince, bu ucub öldürücü bir zehir ve ateşin odunu yediği gibi sâlih amelleri iptal eden ölümcül bir hastalıktır. Ucubun kaynağı, yapanın gözünde sâlih amellerin süslü ve güzel görülmesidir. Tedavi zıtlarla olur (sözü gereği) iyiliklerden şüphelenmesi, onları çirkin görmesi ve insanın kendi nefsini ve amellerini

kusurlu bulması, hatta kendini kovulmaya ve lânete müstahak görmesi gerekir. Salât ve selamlar üzerine olsun Hz. Peygamber şöyle buyurdu: "*Nice Kur'ân okuyan vardır ki Kur'ân ona lânet eder*"[5]. "*Nice oruç tutan vardır ki orucundan kendisine sadece susuzluk ve açlık kalmıştır*"[6]

(Yine insanın) yaptığı iyiliklerde çirkinlik bulunmadığını düşünmemesi gerekir. Hatta o birazcık iyiliğine teveccüh etse, Allâh'ın inâyetiyle onun tümünü çirkin bulur ve onda iyiliğin/güzelliğin kokusunu duymaz. (Bu durumda) ucub nerede kalır, ihtiyaçsızlık kimin olur? Bununla da kalmaz, kişi amellerinde kusurlu olduğu görüşünün kendisini istila etmesi nedeniyle heyecanlanır ve güzel amelleri yapmış olmaktan utanır, yoksa onları beğenip kendisinin muhtaç olmadığı vehmine kapılmaz.

Kişide amelleri kusuru görme hali hasıl olduğu zaman amellerin kıymeti artar ve kabul edilmeye layık olur. Bu halin meydana gelmesine çalışmak ve böylece ucubdan kurtulmak gerekir. Allâh dilemedikçe bunu başarmak imkansızdır. Amellerinde kamil manâda kusur görmeyi başarmış olanlardan bir gurup, insanın sağ tarafında bulunan yazıcı meleğin işsiz olduğunu ve yazacak bir iyiliğinin bulunmadığını, sol taraftaki yazıcı meleğin ise sürekli meşgul olduğunu ve onun bütün fiilinin çirkin ve kötü olduğunu zannediyorlar. Ârifin davranışı bu sınıra vardığında ona kendi davrandığı gibi davranılır.

Kalemim buraya ulaştı ve kırıldı

Hidayete tâbi olanlara selâm olsun...

KELİME ANLAMI

53. ◄ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْخَمْسُونَ Elli üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى وَاحِدٍ مِنْ مَشَائِخِ النَّوَاحِي **Civardaki meşayıhlardan birine** *(Ne hakkındadır?)* فِي جَوَابِ اسْتِفْسَارِهِ **Sorusunun cevabı hakkında** *(Neyi?)* بِاَنِّى لَوْ عَبَدْتُ اللّٰهَ **Şöyle ki ben şayet Allah'a ibadet etsem** يَحْصُلُ لِلنَّفْسِ **Nefis için hasıl oluyor** *(Ne?)* اَلْاِسْتِغْنَاءُ **İhtiyaçsızlık** وَاِنْ صَدَرَتْ مِنِّى **Şayet benden sadır olsa** *(Ne?)* زَلَّةٌ وَخِلَافُ الشَّرْعِ **Bir zelle ve şeriatın hilafı bir şey** تَظْهَرُ النَّدَامَةُ وَالْاِنْكِسَارُ **Pişmanlık ve boyun büküklüğü açığa çıkıyor ➤**

قَدْ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun

[5] Bu hadis geride geçmiştir. Bkz, c. 1, Mektup, 9 ilgili dipnot
[6] Bu hadis geride geçmiştir. Bkz, c. 1, Mektup, 9 ilgili dipnot.

فِى مَقَامِ الرِّيَاضَةِ (Nerede?) اَنَّهُ اذَا جَعَلْتُ نَفْسِى Eğer ben nefsimi kılsam سَأَلْتَ Sormuşsun ki, Riyazet makamında يَعْنِى اشْتَغَلْتُ بِهَا Yani, riyazetle meşgul olduğumda يَظْهَرُ فِى النَّفْسِ Nefsim de zahir oluyor (Ne?) اَلْاِسْتِغْنَاءُ İhtiyaçsızlık وَتَزْعُمُ Ve nefis zannediyor ki, اَنْ لاَ صَالِحَ مِثْلِى Benim gibi salih biri yok وَاِنْ صَدَرَ شَيْئٌ Ve bir şey sadır olsa (Neden?) مِنْ خِلاَفِ الشَّرْعِ Şeriata muhalif olan şeylerden تَتَخَيَّلُ نَفْسَهَا Kendini hayal ediyor (Ne?) مُحْتَاجَةً وَمِسْكِينَةً Muhtaç ve miskin فَمَا عِلاَجُ ذَلِكَ Bunun ilacı nedir (أَيُّهَا) الْمُوَفَّقُ Ey muvaffak olan kimse! اَنَّ الاِحْتِيَاجَ وَالْمَسْكَنَةَ Muhakkak ihtiyaç ve miskinlik اَلصَّادِرَ فِى الشِّقِّ الثَّانِى Ki; ikinci şıkta sadır olmaktadır اَلَّذِى يُنْبِئُ عَنِ النَّدَمِ Ve pişmanlığı haber vermektedir (Nedir o?) نِعْمَةٌ عَظِيمَةٌ Büyük nimettir وَالْعِيَاذُ بِاللهِ سُبْحَانَهُ Allah'a sığınırız النَّدَامَةُ لَوْ لَمْ تَظْهَرِ Eğer pişmanlık olmasa اَلَّتِى هِىَ مِنْ شُعَبِ التَّوْبَةِ Ki, o tövbenin bir şubesidir (Ne zaman pişmanlık olmasa?) الْمَحْظُورِ الشَّرْعِىِّ بَعْدَ ارْتِكَابِ Şer-i bir yasağı çiğnedikten sonra وَكَانَتِ النَّفْسُ Ve nefis olsa (Ne?) مُلْتَذَّةً وَمَحْظُوظَةً Lezzetlenir ve zevk alır (Ne ile?) بِاِتْيَانِ الذَّنْبِ Günah işlemekle (işte bu durumdan Allah'a sığınırız) فَاِنَّ الاِلْتِذَاذَ بِالذَّنْبِ Zira günah ile lezzetlenmek (Nedir?) اِصْرَارٌ عَلَى الذَّنْبِ Günaha ısrardır فَاِنْ كَانَ الاِصْرَارُ Eğer ısrar olursa (Neye?) عَلَى السَّيِّئَةِ الصَّغِيرَةِ Küçük günah üzerine فَهُوَ يُوصِلُ اِلَى الْكَبِيرَةِ O büyük günaha ulaştırır وَالاِصْرَارُ عَلَى الْكَبِيرَةِ Büyük günaha ısrar etmek de (Nedir?) دِهْلِيزُ الْكُفْرِ Küfre geçittir يَنْبَغِى Gereklidir (Ne?) اَدَاءُ شُكْرِ هَذِهِ النِّعْمَةِ الْعُظْمَى Bu büyük nimetin şükrünü eda etmek (Niye?) لِيَحْصُلَ ازْدِيَادُ النَّدَمِ Pişmanlık artsın diye فَيَمْنَعَ Ve böylece men etsin diye (Neden?) عَنِ ارْتِكَابِ خِلاَفِ الشَّرِيعَةِ Şeriata muhalif şeyleri yapmaktan قَالَ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Subhânehu buyurdu ki: لَئِنْ شَكَرْتُمْ Eğer şükrederseniz لَاَزِيدَنَّكُمْ Size artırırım وَحَاصِلُ الشِّقِّ الاَوَّلِ Birinci şıkkın hasılı (Nedir?) حُصُولُ الْعُجْبِ Kendini beğenmişliğin hasıl olmasıdır (Ne zaman?) بَعْدَ اِتْيَانِ الاَعْمَالِ الصَّالِحَةِ Salih amelleri yerine getirdikten sonra وَهَذَا الْعُجْبُ Bu kendini beğenmişlik (Nedir?) سَمٌّ قَاتِلٌ Öldürücü bir zehirdir وَمَرَضٌ مُهْلِكٌ Ve helak edici bir hastalıktır يُبْطِلُ الاَعْمَالَ الصَّالِحَةَ Ki, salih amelleri iptal eder (Ne gibi?) كَمَا يَأْكُلُ النَّارُ Ateşin yediği gibi (Neyi?) اَلْحَطَبَ Odunu وَمَنْشَأُ الْعُجْبِ Bu kendini beğenmişliğin kaynağı (Nedir?) هُوَ اَنْ يُرَى Görülmesidir (Neyin?) اَلاَعْمَالُ الصَّالِحَةُ Salih amellerin (Ne?) مُزَيَّنَةً وَمُسْتَحْسَنَةً Süslü ve güzel (Nerede?) فِى نَظَرِ الْعَامِلِ Onları yapanın gö

اتّهام الْحَسَنَات (Ne?) Tedavi zıtlardadır فَيَنْبَغِى Öyleyse gerekir وَالْمُعَالَجَة بِالاَضْدَاد zünde

فِى النَّظَر (Nerede?) Ve çirkinlerini ortaya çıkarmak وَاَنْ يُظْهِرَ قَبَائِحَهَا İyilikleri yargılamak

Nazarında وَاَنْ يَنْسِبَ الاِنْسَانُ Ve insan nispet etmeli (Neyi?) نَفْسَهُ وَاَعْمَالَهُ Nefsini ve

amellerini (Neye?) اِلَى الْقُصُورِ Kusura بَلْ يَجِدَ مُسْتَحَقًّا Bilakis onu müstahak görmeli (Neye?)

لِلطَّرْدِ وَاللَّعْنِ Kovulmaya ve lanete قَالَ Peygamberimiz buyurdu عَلَيْهِ وَعَلَى آلِه Ona ve

ehline اَلصَّلاَةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun رُبَّ قَارِئٍ لِلْقُرْآنِ Nice Kur'an okuyanlar

vardır ki, وَالْقُرْآنُ يَلْعَنُهُ Kur'an ona lanet eder وَكَمْ مِنْ صَائِمٍ Ve nice oruç tutanlar vardır

ki, لَيْسَ لَهُ مِنْ صِيَامِه Ona orucundan yoktur (Ne?) الاَّ الظَّمَاُ وَالْجُوعُ Açlık ve susuzluktan

başka bir şey وَلاَ يَتَخَيَّلَ Ve hayal etmemelidir (Neyi?) اَنْ لاَ قُبْحَ لِحُسْنِه Güzelliğin çirkinliği

olmadığını لَوَجَدَ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ كُلَّهُ بَلْ لَوْ تَوَجَّهَ الَيْهِ قَلِيلاً Bilakis ona azıcık yönelse

Allah'ın yardımıyla hepsini bulur (Ne?) قَبِيحًا Çirkin وَلاَ يُحِسَّ رَائِحَةً Ve bir koku da

almamalıdır (Nedeni?) مِنَ الْحُسْنِ Güzellikten فَاَيْنَ الْعُجْبُ Nerede kendini beğenmişlik? وَلِمَنِ

الاِسْتِغْنَاءُ Ve ihtiyaçsız olmak kimedir? بَلْ يَكُونَ Bilakis olmalıdır (Nedeni) مِنْ عِلَّةِ اسْتِيلاَءِ

رُؤْيَةِ الْقُصُورِ Kusur görme hastalığının kapladığından (Nerede kusur görme?) فِى الاَعْمَالِ Amel-

lerde (Ne olmalıdır?) مُنْفَعِلاً وَمُسْتَحِيًا Etkilenen ve haya eden (Nedeni?) مِنْ اتْيَانِ الاَعْمَالِ الْحَسَنَةِ

Güzel amelleri işlemekten لاَ مُعْجِبًا وَمُسْتَغْنِيًا Kendini beğenen ve kendini ihtiyaçsız

gören biri olmamalıdır فَاذَا حَصَلَ İşte hasıl olduğunda (Ne?) رُؤْيَةُ الْقُصُورِ فِى الاَعْمَالِ

Amellerde kusuru görmek تَزِيدُ قِيمَةُ الاَعْمَالِ Amellerin kıymeti artar وَتَكُونُ Ve olur (Ne?)

حَقِيقَةً بِالْقَبُولِ Kabule layık وَيَنْبَغِى السَّعْىُ Ve çalışmak gereklidir حَتَّى يَحْصُلَ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ Ta

ki bu (kusur) görme hasıl olsun فَيَتَخَلَّصَ مِنَ الْعُجْبِ Ve ucuptan kurtulsun diye وَدُونَهُ

Bunun dışında خَرْطُ الْقَتَادِ Geven ağacının dikenlerini sıyırmak vardır الاَّ اَنْ يَشَاءَ اللهُ

Ancak Allah'ın dilediği müstesna وَطَائِفَةٌ Bir taife (Kimden?) مِنَ الَّذِينَ تَيَسَّرَتْ لَهُمْ Kendilerine

nasip olanlardan (Ne?) رُؤْيَةُ الْقُصُورِ فِى الاَعْمَالِ Amellerde kusur görmek (Nasıl?) عَلَى وَجْهِ

الْكَمَالِ Tam anlamıyla يَظُنُّونَ Zannederler (Neyi?) اَنَّ كَاتِبَ الْيَمِينِ Sağdaki yazıcı melek

(Nedir?) مُعَطَّلٌ Boş duruyor وَاَنَّهُ لاَ حُسْنَ لَهُ Ve kendi hasenesi yoktur يَكْتُبُ Ki o da onu

yazsın وَكَاتِبَ الشِّمَالِ Soldaki yazıcı melek ise (Nedir?) فِى الشُّغْلِ دَائِمًا Daima meşguldür

وَاَنَّ فِعْلَهُ كُلَّهُ Ve onun tüm işleri (Nedir?) قَبِيحٌ وَسَيِّئٌ Çirkin ve kötüdür فَاذَا انْتَهَتْ مُعَامَلَةُ

الْعَارِف İşte arifin muamelesi ulaşınca *(Neyei?)* اِلَى هَذَا الْحَدِّ Bu sınıra عُومِلَ مَعَهُ Ona muamele edilir *(Ne?)* مَا عُومِلَ Muamele edilen (ع): Mısra; بَلَغَ الْيَرَاعُ Kalem ulaştı *(Nereye?)* اِلَى هُنَا Buraya فَتَكَسَّرَا Ve kırıldı وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Selam hidayete tabi olana olsun...